

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон,
Утас: 26-70-16, Факс: 32-70-16
E-mail: secretariat@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

2025.09.23 № ЧУХ-01/10898

танай _____-ны № _____-т

Улсын Их Хурлын гишүүдийн асуулт хүргүүлэх тухай

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны намрын ээлжит чуулганы 9 дүгээр сарын Улсын Их Хурлын асуулгын цаг 2025 оны 9 дүгээр сарын 26-ны өдрийн Баасан гарагт болох тул Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 112 дугаар зүйлийн 112.2 дахь хэсэгт “Гишүүд Ерөнхий сайдад тавих асуултаа асуулга болохоос 7 хоногийн өмнө Улсын Их Хурлын даргад бичгээр хүргүүлэх бөгөөд ирүүлсэн асуултыг нэгтгэн Улсын Их Хурлын дарга Ерөнхий сайдад ажлын 2 өдрийн дотор хүргүүлж, асуултыг Улсын Их Хурлын албан ёсны цахим хуудсанд байршуулна.” гэж заасны дагуу Улсын Их Хурлын гишүүдээс ирүүлсэн асуултыг нэгтгэн хавсралтаар хүргүүлж байна.

Хавсралт 1. хуудастай.

ДАРГА

Д.АМАРБАЯСГАЛАН

2025000242

Монгол Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн даргын 2025 оны 19 дүгээр сарын 23-ны өдрийн дугаар албан бичгийн хавсралт

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны намрын ээлжит чуулганы 2025 оны 9 дүгээр сарын 26-ны өдрийн Баасан гарагт Улсын Их Хурлын асуулгын цагт Улсын Их Хурлын гишүүдээс Ерөнхий сайдаас асуухаар ирүүлсэн асуулт

№	УИХ-ын гишүүн	Асуулт
УЛСЫН ИХ ХУРАЛ ДАХЬ АРДЧИЛСАН НАМЫН БҮЛЭГ		
1	О.Цогтгэрэл	Төсөв ба эдийн засгийн шинэчлэл: Эдийн засгийг удирдах хэрэгсэл болохын хувьд 2026 оны төсвийн төсөлд шинээр ямар бодлого, шийдэл туссан бэ?
2	Ж.Баярмаа	1. Засгийн газраас өргөн мэдүүлэхээр бэлтгэж, олон нийтээс санал авч байгаа татварын хуулиудын шинэчлэл иргэд, аж ахуйн нэгжийн татварын дарамтыг огт бууруулахааргүй байна. Энэ талаар олон иргэдээс санал хүсэлт ирсээр байна. Татварын шинэчлэлийг төрийн оролцоо, төрийн бүтэц, орон тоог эрс бууруулах шинэчлэлтэй хамтад нь цогц байдлаар хийх шаардлагатай байна. Та энэ шинэчлэлийг хийж иргэд, аж ахуйн нэгжийн бизнесийн эрх чөлөөг бүрэн нээх талаар хэрхэн төлөвлөж байгаа талаар хариулт өгнө үү? 2. Орон нутагт цалингаас бусад зардлын эрхийг 7 сараас хойш, сумдын хөрөнгө оруулалтын зарцуулах эрхийг 3 сараас хойш нээгээгүй байна. Үүнийг хэзээ нээж, хэвийн болгох талаар хариулт өгнө үү?
3	Б.Жаргалан	2025 оны 06 дугаар сарын 16-ны өдөр УИХ дахь Ардчилсан намын бүлгээс Монгол Улсын Ерөнхий сайдад хүргүүлсэн бодлогын шаардлагад, "Хувийн хэвшилд ноогдох татварын дарамтыг 20 хувиас доошгүй хувиар бууруулах" тухай асуудлыг дэвшүүлсэн. 2026 оны улсын нэгдсэн төсвийн төсөлд татварын дарамтыг бодитоор бууруулах чиглэлээр ямар бодлого, арга хэмжээ төлөвлөсөн бэ?
4	Ц.Мөнхтуяа	Боловсролын ерөнхий хууль 2023 оны 07-р сарын 07-ны өдөр батлагдаж, хэрэгжиж эхлээд 2 жил гаруйн нүүр үзэж байна. Энэ хуульд Боловсролын салбарын багш, ажилтны нийгмийн баталгааны заалтуудыг хэдийгээр их сайн гэж хэлэхгүй ч тодорхой түвшинд сайжруулах заалтууд орсон. Жишээ нь, Боловсролын ерөнхий хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.4 дэх хэсэгт "Багш, ажилтны амьдрах нөхцөлийг сайжруулах, орон сууцжуулахад төрөөс дэмжлэг үзүүлнэ." гэж заасан байдаг. Гэтэл энэ хугацаанд дээрх заалтын дагуу тийм тооны багш, ажилтанд ийм дэмжлэг үзүүлээ гэдэг юм сонсоогүй. Орон сууцны дэмжлэг гэдэг бол багш нарын нийгмийн баталгааны маш чухал хэсэг. Харамсалтай нь бага цалинтайгаасаа болоод ипотекийн зээлд хамрагдаж чаддаггүй. Тэгэхээр энэ заалтын дагуу ямар арга хэмжээ авч, хэдэн багш, ажилтанд орон сууцны дэмжлэг үзүүлсэн бэ?

		Цаашид энэ чиглэлээр ямар хөтөлбөр, арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна вэ?
5	Ц.Туваан	1. Хөдөө аж ахуйн салбарын хүүгийн татаас дээр тодорхой мөнгө төсөвлөсөн. Энэ жил тариаланч, ногоочид ургац их алдсан. Тэд зээлийн эргэн төлөлтийн асуудалд орсон. Зээлийг хойшлуулах, хүүгийн тодорхой хэсгийг төсөвт суулгаж болох уу? 2. Ахмадуудын тэтгэврийг хуулийн дагуу 10% нэмж болох уу? 3. Алдагдалгүй төсөв баталж болох уу?
6	Х.Тэмүүжин	2024 оны 08 дугаар сарын 27-ны өдөр Улсын Их Хурлаас баталсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт заасан "4.2.1.14. Гэрч, хохирогчийг хамгаалах, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэргийг мөрдөн шалгах алба шинээр байгуулж, хохирогчийн эрхийг хангах, хохирол барагдуулах үйл ажиллагааг шинэ шатанд гаргана." гэж заасан. Энэ бодлогын хэрэгжилтийн талаар танилцуулна уу?
7	Ө.Шижир	1. Монголбанкны алт худалдан авалт, иргэд аж ахуйн нэгжийн алт тушаалт болон хууль бус экспортыг хязгаарлах талаар: Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургаадугаар зүйлийн 2 дах хэсэгт "Байгалийн баялгийг ашиглах төрийн бодлого нь урт хугацааны хөгжлийн бодлогод тулгуурлаж, одоо ба ирээдүй үеийн иргэн бүрд эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг нь баталгаажуулах, газрын хэвлийн баялгийн үр өгөөжийг Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлж тэгш, шударга хүртээхэд чиглэнэ. Иргэн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийнхээ хүрээнд газрын хэвлийн баялгийг ашигласнаар байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийн талаар мэдэх эрхтэй. Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглахдаа байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх зарчимд нийцүүлэн түүний үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх эрх зүйн үндсийг хуулиар тогтооно." гэж заасан. Түүнчлэн 2010 онд Монгол Улсын Их Хурлаар батлагдсан Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 3.2 дугаар хэсэгт Эдийн засгийн аюулгүй байдал гэсэн бүлгийг тусгасан. Үүний 3.2.1 дэх заалтад Эдийн засгийг олон тулгуурт бүтцээр хөгжүүлэх, 3.2.1.3-т "Ил тод, хариуцлагатай уул уурхай, эрдэс баялгийн салбарыг хөгжүүлж, түүнээс олох орлогыг ойрын болон дунд хугацаанд эдийн засгийн бие даасан хөгжлийг хангах олон тулгуурт бүтцийг бий болгох, хүний хөгжлийг дэмжиж, боловсрол, эрүүл мэнд, нийтийн биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэхэд зарцуулна", 3.2.3 дах заалтад Төсөв, санхүүгийн салбарын аюулгүй байдал, 3.2.3.3-т "Гадаад валют, алтны нөөцийг үндэсний импортын нэг жилийн хэрэгцээг хангах хэмжээнээс багагүй түвшинд байлгана. Цаашид нөөцийг нэмэгдүүлэх, удирдлагыг боловсронгуй болгох урт хугацааны арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ", 3.2.4 дэх заалтад Эрчим хүч, эрдэс баялгийн салбарын бодлого, 3.2.4.1-т "Эрдэс баялгийн салбарыг хөгжүүлэхдээ үндэсний аюулгүй байдлын баталгааг

		хангахыг чухалчилж, түүхий эдийн хавсарга, гадаад, дотоодын улс төр, бизнесийн ашиг сонирхлын сэргэлдөөний талбар болох, байгаль орчныг доройтуулахаас сэргийлнэ. Уул уурхайн ил тод, хариуцлагатай байдлыг дээшлүүлж, орлогод тавих хяналтыг сайжруулна." гэж тус тус заасан байдаг. Манай Улс Алт-1, Алт-2000, Алт-2 хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлж байсан ба одоо Алт-3 хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж байна. Гэвч хяналтгүй тогтолцоо, төрийн бодлого шийдвэрийн хангалтгүй биелэлтээс хамаарч алт тушаалт жилдээ 24 тонн хүртэл өсөлт, 2 тонн хүртэл уналтыг үзүүлж дэлхийн аль ч улсад байхгүй хэлбэлзлийг бий болгоод байна. Зөвхөн Монголбанкны 2010 оноос хойш буюу сүүлийн 15 жилийн алт худалдан авалтын тайланг харвал 2009 онд батлагдсан Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийн үйлчлэлтэй хамааралтайгаар 2010 онд 2.1 тонн хүртэл буурсан. Мөн 2019 онд ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр хөнгөлөлттэй буюу 2.5 хувьтай байх хугацаа бүхий хуулийн үйлчлэл дууссанаар 2019 оны нэгдүгээр сарын нэгний өдрөөс эхлэн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр таван хувь, алтны зах зээлийн үнийн өсөлтөөс хамаарч 0-5 хувийг нэмж, нийт 5-10 хувиар ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийг ногдуулах болсонтой холбоотойгоор 15.2 тонн хүртэл буурсан. Гэвч ковид 19 цар тахлын үеийн хорио цээр, хязгаарлалттай холбоотойгоор худалдан авалт буцаад 23.6 тонн хүртэл өссөн боловч түүнээс хойш тогтмол уналттай байна. Дэлхийн зах зээл дээрх алтны ханш түүхэн дээд цэгтээ хүрсэн энэ цаг үед алт тушаалтыг нэмэгдүүлэх, хууль бусаар хилээр нэвтрүүлэхийг таслан зогсоох, Үндсэн хууль, Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалд туссан бодлогыг хэрэгжүүлэх, олборлогч, үйлдвэрлэгчдэд эрх зүйн тогтвортой орчныг бүрдүүлж өгөх чиглэлд ямар арга хэмжээ авч байна вэ? 2. Төрийн өмчийн аж ахуйн нэгжүүд хувийн хэвшилтэй өрсөлддөг байдалд ямар бодлого баримталж үйл ажиллагаа хэрэгжүүлж байгаа талаар: Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 3.3 дах хэсэгт Дотоод аюулгүй байдлын бодлогыг тусгасан ба үүний 3.3.2 дах заалтад "Монгол төрийн залгамж чанар, төрийн удирдлагыг бэхжүүлэх", 3.3.2.5-д "Төрөөс стратегийн ач холбогдолтой эдийн засгийн салбар дахь зайлшгүй үйл ажиллагаанаас бусад бизнест оролцохыг хязгаарлаж, аж ахуйн шинжтэй чиг үүргүүдийг иргэний нийгмийн байгууллага, хувийн хэвшлээр гүйцэтгүүлэх бодлого баримтална" гэж тодорхой заасан байдаг. Түүнчлэн Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан "Алсын хараа 2050" Монгол Улсын урт
--	--	--

		хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны зорилт 3.3-т "Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, бизнес эрхлэх арга, ур чадварыг хөгжүүлж, жижиг, дунд бизнес эрхлэлтийн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ", Зорилт 5.2-т "Төрийн захиргааны байгууллагуудын бүтэц, зохион байгуулалтыг оновчтой тодорхойлох замаар чиг үүрэг, эрх мэдлийн хуваарилалтыг нарийвчилна", 5.2.2-т "Төрийн захиргааны байгууллагад чиг үүргийн шинжилгээ хийж, чиг үүргийг оновчтой хуваарилах санал, дүгнэлт гаргах чиг үүрэг бүхий нэгжийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын бүтцэд бий болгоно", 5.2.19-т "Төрийн өмчит компанийн засаглалыг сайжруулж, үр ашгийг нэмэгдүүлэн, өмч хувьчлалыг үе шаттай, үр дүнтэй явуулна.", 5.2.22-т "Засгийн газрын тусгай сангуудын үйл ажиллагааг нэгтгэн хувийн хэвшлийн үйл ажиллагааг дэмжихэд чиглүүлэн, олон нийтэд нээлттэй, хяналттай тогтолцоонд шилжүүлнэ." гэж тусгасан боловч бодит нөхцөл байдалд биеллээ олохгүй хувийн хэвшлийн үйл ажиллагааг улам хавчих бодлогын шийдвэрүүд гарсаар байна. Тухайлбал одоогоор Монгол Улсад ашигтай ажилласан 65, алдагдалтай ажилласан 54 нийт 119 төрийн оролцоотой аж ахуйн нэгжүүд байна. Гэвч ашигтай ажилласан аж ахуйн нэгжийн нийт ашгийн 67.4%-ийг "Эрдэнэс Тавантолгой" ХК, 15.3%-ийг "Эрдэнэт үйлдвэр" ТӨҮГ нар бүрдүүлж байна. Эдгээр 119 аж ахуйн нэгжийн дийлэнх нь дээр дурдсан бодлогын чиглэлд зөрүүтэйгээр ажилладаг ба стратегийн ач холбогдолтой эдийн засгийн салбарын зайлшгүй төр эрхлэх шинжтэй үйл ажиллагаа эрхэлдэггүй болно. Харамсалтай цөөн жишээ дурдвал хоол, хүнсний дэлгүүр, талх нарийн боовны үйлдвэр, ажилчдын хувцас угаалгын үйлчилгээ, сувилал, амралтын үйлчилгээ, агуулах зэрэг үйлчилгээ, бизнесийн салбарт төр үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Үүний эсрэг чиглэсэн аливаа арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байгаа эсэх? Мөн бодлогын баримт бичгүүдэд нийцүүлэн ажиллах төлөвлөгөөний талаар мэдээлэл өгнө үү. 3.Төр олгосон зөвшөөрлөө хамгаалах, хувийн хэвшлийн үйл ажиллагааг тасалдалгүй, төрийн хүнд сурталгүй явуулах чиглэлд ямар бодлого, ажил хэрэгжүүлж байгаа талаар: Монгол Улсын Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 1.5 дугаар зүйлд хуулийн үйлчлэлийн хүрээнд баримтлах үндсэн зарчмуудыг тусгасан. Үүнд: - үндэсний аюулгүй байдал, нийтийн эрх ашиг, хүний амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалах; - хууль дээдлэх; - ил тод, шударга байх; - бизнес эрхлэх таатай орчныг бүрдүүлэх; - хуульд зааснаас бусад баримт бичиг, төлбөр, хураамж шаардахгүй байх;
--	--	--

		Түүнчлэн 6 дах хэсэгт "Хуульд заасан тохиолдолд эрх бүхий байгууллагын тогтоосон хувь, хэмжээнд багтаан эрх бүхий этгээд зөвшөөрлийг олгоно" гэж заасны дагуу тусгай зөвшөөрлийг аж ахуйн нэгжид олгодог. Аж ахуйн нэгж үйл ажиллагаандаа тусгай зөвшөөрлийн дагуу Монгол Улсын хууль, тогтоомжийг мөрдлөг болгох ажиллах үүргийг мөн хүлээдэг. Түүнчлэн "Алсын хараа 2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны Зорилт 4.1-т "Макро эдийн засгийн тогтвортой орчныг бүрдүүлж, дундаж давхаргыг нийгмийн зонхилох бүлэг болгоно.", 4.1.18-д "Эдийн засгийн тогтвортой байдлыг хадгалах замаар бизнес эрхлэгчид шинээр хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэр бий болгох таатай орчныг бүрдүүлнэ. Бизнесийн шударга өрсөлдөөнийг дэмжсэн эдийн засгийн бүтцийн өөрчлөлтийн бодлого хэрэгжүүлнэ.", 4.2.11-т "Уул уурхайн салбарыг байгальд хал багатай, хариуцлагатай эдийн засгийн салбар болгон хөгжүүлнэ.", 4.2.12-т "Уул уурхайн томоохон ордуудыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулахдаа олон улсын стандарт, хэм хэмжээг чанд мөрдөнө.", 4.2.14-т "Уул уурхайн ордыг ашиглалтад оруулж, өндөр технологийн хүнд үйлдвэрийн дараах цогцолборуудыг барьж, байгуулна. Үүнд: Уул уурхайн ордууд: - Таван толгойн нүүрсний орд; - Оюутолгойн далд уурхай; - Дорноговийн цахиурын орд; - Цагаан суваргын орд; - Хармагтайн орд; - Литийн орд; - Газрын ховор элементийн хайгуул, судалгааны ажлыг эрчимжүүлнэ. Хүнд үйлдвэр: - Зэсийн баяжмал боловсруулах үйлдвэр; - Нефть-хими, кокс-хими, металлургийн үйлдвэр; - Нүүрс угаах үйлдвэр; - Нүүрс-хими, нүүрс-эрчим хүч, метан хийн үйлдвэрлэл, технологийн парк; - Ган төмөрлөгийн үйлдвэр; - Жонш баяжуулах үйлдвэр; - Алт цэвэршүүлэх үйлдвэрийг тус тус барьж байгуулна. Эдгээр төслүүдийг нарийн тодорхой тусгасан боловч хууль, журмын дагуу авсан тусгай зөвшөөрөл, лицензийнхээ хүрээнд үйл ажиллагаа явуулах боломжийг иргэд, хэсэг бүлэг зохион байгуулалттай этгээдийн зүгээс ялангуяа уул уурхайн салбарт хаагдуулж боомилдог нь ил байдаг. Энэ асуудлыг тал талд нь шийдвэрлэх хөгжлийн бодлогын зорилт үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлэх, хувийн хэвшил, аж ахуйн нэгжийнхээ үйл ажиллагааг дэмжих чиглэлд хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ, төлөвлөгөөний талаар мэдээллийг Монгол Улсын Их хурлын чуулганд танилцуулж, албан бичгээр хариу Монгол Улсын
--	--	---

		Ерөнхий сайдаас хүсэж байгаа тул уламжилж өгөхийг танаас хүсье.
8	С.Эрдэнэболд	Үндэсний Аюулгүй байдлын үзэл баримтлалд улсын төсөв нийцэж байгаа эсэх талаар аудитын газар дүгнэлт гаргах хуультай. Энэ хууль сүүлийн жилүүдэд хэрэгжсэнгүй. Шалгуур үзүүлэлтүүд тодорхой бус байсаар байна. Өмнө жилээс энэ асуудлыг хэлсээр байгаа ч хэрэгжихгүй байна. Энийг хэрхэн хэрэгжүүлэх вэ? Хэзээ шалгуур үзүүлэлттэй болох вэ? Хэзээ төсөвтөө ҮАБҮБ-д нийцүүлж эрэмбэ тогтоодог болох вэ?
9	О.Эрдэнэбүрэн	Монгол Улсын төсөвт урсгал зардлын эзлэх хувь 75-80 хувийн хооронд хэлбэлзэж ирлээ. Энэхүү урсгал зардлыг бууруулж, үйлдвэрлэл, дэд бүтэц зэрэг хөгжлийн ач холбогдолтой хөрөнгө оруулалтын зардлыг нэмэгдүүлэх ямар бодлого байна вэ? Түүнчлэн хөрөнгө оруулалтууд олон жил үргэлжилж, өртөг нь эрс нэмэгддэг, үр өгөөж буурдаг байдлыг өөрчлөх зайлшгүй шаардлагатай байна. Иймд цаашид зөвлөх үйлчилгээ нэвтрүүлэх зэргээр төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслийн менежментийг сайжруулах бодлого Засгийн газарт байна уу?
ХҮН НАМЫН ЗӨВЛӨЛ		
10	П.Ганзориг	1. Монгол Улсын ДНБ сүүлийн 20 жилд 10 дахин, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт сүүлийн 10 жилд 8 дахин нэмэгдсэн өнөөдөр уул уурхай, нүүрснээс хамааралтай байсаар байна. Төсвийн хөрөнгө оруулалт үр ашиггүй, элс рүү хийсэн ус мэт болж байгаагийн нотолгоо юм. Иймээс, улсын төсвийн төсөлд туссан, өргөн барьсан байгаа тоо, дүнг биш баригдах засаг захиргаа, төрийн албаны бүтэц зохион байгуулалт, шинэчлэл реформтой холбоотой тодорхой асуулт асууя. Төсөв үр ашигтай, оновчтой байхын тулд мөнгөн тоо дүнг биш агуулга, бүтэц, схемийг шинэчлэн зохион байгуулах, орчин үетэй хөл нийлүүлэн шинэчлэх нь зайлшгүй байна. Тухайлбал, сүүлийн 100 жил бараг өөрчлөгдөөгүй, цаг үе, нийгмийн шаардлага хөгжлөөс хоцроод байгаа засаг захиргааны нэгжийн шинэчлэлийг хэзээ хэрхэн хийх вэ? 21-р зууны орчин цагийн Монгол Улсын сум, сумын төв ямар бүтэц зохион байгуулалттай байх, түүндээ зохицсон дэд бүтэц, төрийн алба, эрүүл мэнд, боловсрол, соёлын үйлчилгээ нь ямар байх бүтэц загвараа шинэчлэх шаардлагатай байна. Та Ерөнхий сайдын хувьд үүн дээр ямар бодлого барьж, яг ямар өөрчлөлт шинэчлэлийг хийх вэ? 2. Эдийн засаг дахь хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлэх, аж ахуй нэгжүүд, баялаг бүтээгчдийг дэмжинэ, халамжаас хөдөлмөр рүү шилжинэ гэж олон жил ярилаа. Гэтэл ажлын байр нэмэгдүүлэх, цалин, орлогоор нь дамжуулж дэмжих бодитой бодлого дутагдсаар байна. Тухайлбал Татварын шинэчлэл дээр зөвхөн НӨАТ-ийн хуулийн хөнгөлөлтөөр хязгаарлахгүйгээр ХХОАТ, ААНОАТ болон ажил олгогчийн төлж

		буй нийгмийн даатгалын хувь хэмжээг бууруулах замаар хөдөлмөрийг дэмжих, ажлын байр, цалин, орлогыг нэмэгдүүлэх татварын хуулийн өөрчлөлтүүд хийх үү? Үүн дээр та ямар бодлого баримтлах вэ? 3. Төрийн албаны шинэтгэлийг хийхийн тулд өнөөдрийн Төрийн албаны тухай хуулийг задлах шаардлагатай гэж үзэж байна. Төрийн захиргаа, үйлчилгээ, тусгай, улс төрийн албан хаагчдыг нэг хуулиар зохицуулсаар аливаа шинэтгэлийг гацаах гол хүчин зүйл болжээ. Цалин хөлсний шинэчлэл, үр ашигтай, бүтээмжтэй цомхон бүтэц, цалин хөлсний шинэчлэл хэрэгжүүлэх гэхээр энэ хуульдаа баригдчихдаг. Төрийн албаны зөвлөл гэж төрийн байгууллагуудын дотоод ажилд хэт хутгалдаж байна. Тиймээс Төрийн албаны тухай хуулийг дээрх ангилал тус бүрээр нь бие даасан хууль болгож, Төрийн албаны зөвлөл үйл ажиллагааг төрийн захиргааны албаар хязгаарлах шаардлагатай гэж үзэж байна. Мөн бүсчлэн хөгжих шаардлага тулгарч буй өнөөгийн нөхцөлд орон нутгийн төрийн албан хаагчдыг орон нутгийн онцлогт нь тохируулан шалгаруулж авдаг байх нь зүйтэй. Тиймээс эрхэм Ерөнхий сайд та, төрийн албаны тогтолцооны шинэчлэлийг хийх зорилгоор Төрийн албаны тухай хуулийн шинэчлэлийг хийх үү?
УЛСЫН ИХ ХУРАЛ ДАХЬ МАН-ЫН БҮЛЭГ		
11	Ч.Анар	Монгол Улсын Засгийн газраас шинжлэх ухаан, технологи, инновацын салбарыг хөгжүүлэх чиглэлээр ямар бодлого, стратегийг хэрэгжүүлж, эдийн засгийг энэ салбарын дэмжлэгтэйгээр төрөлжүүлэх ямар төлөвлөгөөний талаар болон 2026 оны улсын төсөвт тус салбарт хэдий хэмжээний хөрөнгө оруулалт (ДНБ-ний хэдэн хувь) тусгагдаж, ямар чиглэлд зарцуулахаар төлөвлөсөн, цаашид энэхүү хөрөнгө оруулалтын дүн, ДНБ-д эзлэх хувийг шат дараатайгаар нэмэгдүүлэх ямар зорилт, төлөвлөгөөтэй байгаа талаар?
12	Х.Баасанжаргал	Сүүлийн үед гараад байгаа харамсалтай үйл явдлуудын ихэнх нь гэр бүлийн хүмүүжил, ёс суртахуун, сэтгэл зүйн хямралтай холбоотой байгааг бид харж байна. Үүнтэй холбоотой Гэр бүлийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл одоо ямар процесстой явж байгаа вэ? энэ хууль аль 1999 онд батлагдаж, 8 удаа л нэмэлт, өөрчлөлт орсон. Гэтэл аливаа хууль тогтоомжийн тухайн цаг үедээ ач цаг үеийн холбогдолтой үзэж байсан зохицуулалт цаг хугацаа өнгөрөх тусам ач холбогдол буурдаг. Гэр бүлийн суурь эрх, харилцааг зохицуулдаг хуулийг шинэчлэн батлах нь нэн чухал байна. Мөн ЗГҮАХ-ийн 2.1.1.4-т "Гэр бүлийн хөгжлийн цогц үйлчилгээний төвийг бүх аймаг, дүүрэгт төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр ажиллуулж, гэр бүлд сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгөх, гэр бүлийн гишүүдийн ёс зүйн хариуцлагыг дээшлүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ." гэсэн арга хэмжээний хэрэгжилт ямар шатандаа явж байгааг тодруулмаар байна. Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээг анхан шатны нэгж дээр үзүүлж байгаа албан

		хаагчдыг цомхотголд оруулаагүй гэж найдаж байна. Оруулсан уу? Энэ талаар тоон мэдээлэл өгөөч.
13	О.Батнайрамдал	Оюутолгой стратегийн бүлэг ордын хил заагт орших Онтрэ компанийн эзэмшил "Жавхлант", "Шивээ толгой" ашиглалтын лиценз дээр хөрөнгө оруулалтын шинэ гарааг энэ ондоо багтааж хийх үү? Яг энэ цаг мөчид Рио Тинто компани Оюутолгой руу энэхүү 2 лицензийг шилжүүлэх үйл ажиллагаа идэвхтэй явуулж байгаа асуудлыг Та анхаарч авч үзэж байна уу? Энэ хоёр лиценз Монгол Улсын Засгийн газартай гэрээ хийхгүйгээр шууд шилжвэл ямар арга хэмжээ авах вэ? Мөн Оюутолгойн хөрөнгө оруулагч талтай 2011 онд байгуулсан Дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 11.3(4)-д зааснаар долоон жил тутамд санхүүжилтийн хүүгийн зохистой хувийг хянан үзэх хугацаа 2025 оны сүүлээр дуусаж байгаатай холбогдуулан, энэхүү эрхээ хэрэгжүүлэн, зээлийн хүүг зохистой түвшинд бууруулах уу? Оюутолгой төсөл дээр Монгол Улсын Засгийн газар 11.1 хувийн хүүтэй, Онтрэ компани 6.7 хувийн хүүтэй Рио Тинто/ОТ-гоос зээл авч байна. Энэ ялгаатай зээлийн хүүг гэрээнд заасан эрхээ хэрэгжүүлж, Онтрэтэй ижил байдлаар олон улсын жишигт нийцүүлэн хугацаанд нь амжиж бууруулж чадах уу?
14	Г.Лувсанжамц	Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 5-р сарын 29-ны өдрийн 48 дугаар тогтоолоор батлагдсан Монгол Улсын хөгжлийн 2026 оны төлөвлөгөөний Хавсралт №2-ын 3.10.1.5-д Агаарын бохирдлыг бууруулах зорилгоор ногоон зээлийн дэмжлэг үзүүлэхэд 300 тэрбум төгрөг төлөвлөж баталсан. Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 6-р сарын 19-ны өдөр батлагдсан 57 дугаар тогтоолоор ногоон санхүүжилтийн тогтолцоог бүрдүүлэх, холбогдох эрх зүйн орчныг сайжруулах чиглэлээр Засгийн газарт 17 арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг үүрэг болгосон. Мөн 2025 оны 7 дугаар сарын 25-ны өдөр Ерөнхий сайдад хандаж агаарын бохирдлыг бууруулах төсөл хөтөлбөрүүдийн талаар мэдээлэл ирүүлэх тухай асуулт хүргүүлсэн. Энэхүү асуултад Монгол Улсын сайд, засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын дарга С.Бямбацогтоос ирүүлсэн хариу албан бичигт ногоон зээл олгох эх үүсвэрийг шийдвэрлэнэ гэж ирүүлсэн. Гэтэл БОАЖЯамнаас ирүүлсэн мэдээллээр 2026 онд ногоон зээлийн хүүгийн татааст 2 тэрбум төгрөг төсөвлөгдсөн байна. Ногоон зээлийн хүүгийн татаасыг нэмэгдүүлэх байдлаар айл өрхийн дулаалгын ажлыг орон даяар зохион байгуулж агаарын бохирдлыг бууруулах нь хамгийн үр дүнтэй бөгөөд урт хугацааны тогтвортой шийдэл гэдгийг өмнө ажлын хэсгийн дүгнэлтээрээ бүх гишүүдэд хүргүүлсэн. Үүнтэй холбоотой дараах хоёр асуулт асууя. 1. Засгийн газрын 2025 оны 08 дугаар сарын 20-ны өдрийн тогтоолоор "Агаарын бохирдлыг бууруулах үндэсний хороо"-

		ны даргаар Ерөнхий сайд томилогдсон байна. Энэхүү хорооны 2026 оны хийж хэрэгжүүлэх ажлуудын талаар, 2026 оны төсөвт хийж хэрэгжүүлэх ажлууд нь яаж туссан байгаа вэ? 2. 2026 онд засгийн газар, нийслэл, дүүрэгт ямар төсөл арга хэмжээг төлөвлөж, эдгээр нь хоорондоо хэрхэн уялдаатай ажиллаж, ирэх онд агаарын бохирдол хэдэн хувиар буурахаар тооцоолж байна вэ?
15	М.Мандхай	1. Бэлчээрийн болон тариалангийн газрын ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулах, хөрсний үржил, шимийн доройтлыг бууруулах, цөлжилтөөс сэргийлэх, малыг цаг агаарын гэнэтийн аюулаас хамгаалах, эрүүл өвчингүй бүс нутаг бий болгох, малын үржил, ашиг шимийг дээшлүүлэх, генетик нөөцийг хамгаалах, хөгжүүлэх чиглэлээр зохион байгуулсан ажлын үр дүнгийн талаар бүс нутаг тус бүрээр дэлгэрэнгүй танилцуулах; 2. Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор импортын хүнс, нийтийн хоол, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ болон дотоод худалдаа, үйлчилгээний бодлого, зохицуулалтын чиглэлээр нийслэл болон орон нутагт авч хэрэгжүүлсэн, цаашид 5 жилийн хугацаанд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн бодлогын талаар танилцуулах;
16	Д.Энхтүвшин	1. Түгжрэлийг хэмжиж байгаа гол үзүүлэлт, түүний өнгөрсөн жилүүдийн түвшин, 2025, 2026, 2027, 2028 онд хүргэх зорилтот түвшин, зорилтот түвшинд хүргэх арга хэмжээ, хөрөнгө оруулалтууд болон тэдгээр арга хэмжээ, хөрөнгө оруулалт тус бүр түгжрэлийн үзүүлэлтийг хэд хэдэн онд, хэдэн нэгжээр бууруулах вэ? 2. Агаарын бохирдлыг хэмжиж байгаа гол үзүүлэлт, түүний өнгөрсөн жилүүдийн түвшин, 2025, 2026, 2027, 2028 онд хүргэх зорилтот түвшин, зорилтот түвшинд хүргэх арга хэмжээ, хөрөнгө оруулалтууд болон тэдгээр арга хэмжээ, хөрөнгө оруулалт тус бүр агаарын бохирдлын үзүүлэлтийг хэд хэдэн онд, хэдэн нэгжээр бууруулах вэ?

---oOo---